

1600 KILOMETERS PER FIETS :
INDRUKKEN VAN EEN TOERIST : [dagboek in briefvorm]
(1600 kilomètres à vélo: impressions d'un touriste)

=====

door Alfons **Pieters** (+) ; een tekstuitgave uit 1898,
integraal vert. uit het Frans door Emile **SMISSAERT**
en met research door Yves **DINGENS**.

Ten geleide : A. Pieters en ... het fietsen !

-+--+--+-

Allereerst even piepen in *“De bibliografie van de geschiedenis van Oostende”*. Géén Alfons Pieters als auteur te bespeuren, tenzij, ja tenzij zijn kleine gelegenheidsbrochure *“De stad Oostende aan de leerlingen der Gemeentescholen ter herinnering aan het “Boomenfeest” van zondag 12 april 1908”* (16 p.). Dat is alles. Toenmaals niets ongewoons. Mmmm. Mis, toch niet. 10 jaren eerder – maand op maand, dag op dag – zond Pieters, op aandringen van een bevriende eigenaar en de redactie van de lokale liberale krant *“L’Echo d’Ostende”* briefnotities, heet van de naald genoteerd maar na afloop nooit gebundeld geworden, op vanuit Italië over een, achteraf beschouwd, gewaagd te noemen fietstrektocht doorheen Noord- en Midden-Italië. April 1898, 115 jaren geleden ... Wat is er zo bijzonder aan, dat wij, heel wat decennia later, ons nog de moeite getroost hebben om ze uit het Frans - Pieters’ dagelijkse omgangs- en cultuurtaal, als zo velen uit die tijd – te vertalen en onverkort, getrouw en postuum te publiceren in onze lokale maandelijks historische periodiek?

Het relaas – avontuurlijk, gevaarlijk, afzien want lastig om doen, afgewisseld met puur schone kunstbeschouwingen – heeft wonderwel de tand des tijds weten te doorstaan. Immers, het ademt nog van leven, is accuraat geschreven met zin voor passende details én waarheidsgetrouw, in stijlvol Frans, - en ook in vertaling behoudt het zijn cachet en zijn charme. Een tijdsdocument. Twee kameraden, “op schok”. En zij maken het zich niet gemakkelijk : zij waren ernaar gekleed en geschoeid, met een gepaste laatste snuf velo uit het aller uiteinde van de 19de eeuw. Wind noch sneeuw noch regen noch stekende zonneschijn, steile berg- en heuvelruggen, riskant snelle afdalingen en afremmingen, af en toe uiterst sobere overnachtingen en koud maar kristalhelder, vooral verfrissend bronwater uit de bergen,- ze zijn er om te overwinnen! Met ’s avonds, erg vermoeid en bezweet, nog vóór het slapengaan, het vlijtig en verzorgd neerpennen van feiten, zichten en impressies. En laten posten, want belofte maakt schuld. In gezelschap van één van zijn kameraden : de ervaren, nauwelijks woordelijk vermelde Achilles Hillebrant, Oostendse scheepsbouwer ven beroep, met gemeenschappelijke hartstocht voor de velo die wél het Italiaans machtig is, eveneens gefortuneerd was en aldus in de liberale burgerkringen terecht kwam.

Een tweede kapitale factor die ons inspireerde en deed volharden was het feit dat Alfons Pieters, al wat oud voor zulke toeren en krachtenvergende tournee, de toenmaals ‘eerste burger’ was van een florissant functionerende, vermaarde badstad van Europees niveau. Door die teksten leren wij de ‘mens achter’ kennen en waarderen. Geen stenografisch opgetekende, ambtelijke frasen en uitdrukkingen in wat nu voor ons pas de tweede landstaal is. Geen excerpten van gulle, her en der met smaak en kunde gehouden speeches (ook daar was hij een crack in). Maar ‘opstellen’ over hun avonturen en belevenissen ‘in den vreemde’, - nù nog boeiend en goed leesbaar. Overgeleverde getuigenissen van tijdgenoten gewaagden geregeld over de vele kwaliteiten die in de ‘mens Alfons’ staken (zijn gebreken kennen wij, uit kiesheid en omdat het zo hoorde te zijn, niet) en die hij waar nodig efficiënt wist aan te wenden. Nog lang vóór het einde van dit eerder korte maar als merkwaardig te omschrijven leven (1845-1912), wist ‘Alphonse P.’ zich in zeer brede kringen aanvaard, gerespecteerd en geliefd te doen worden. Derhalve, geen wonder dat de stad Oostende terstond zijn nagedachtenis eerde en bestendigde met een ‘laan’-naamgeving eerste klasse: de ‘Boulevard du Midi’ werd vanaf dan de alom bekende, onlangs verfraaide en ‘beboomde’, druk

bereden en bewandelde 'Alfons Pieterslaan' in het hart van de stad. Al bleef de oudere bevolking nog jaren lang steevast spreken over de 'Boulevard de (sic) midi' ...

De klerikale oppositie, sommige malcontenten en 'slechte karakters' mochten dan al soms gemeen, soms heel laatdunkend en smalend uithalen naar bv. "die 'fietsende' burgemeester" (1), Alfons Pieters ("eenvoudig van stijl en gewoonten, een harde werker" bleef consequent openstaan voor eenieder of hem/haar die met problemen zat. Hij betrachtte als politicus, als schepen en vooral als burgemeester er 'te staan' en te handelen 'van en voor alle Oostendenaars' die over hem fier en/of tevreden waren. Typerend, A. Pieters in wiens bevoegdheden als schepen o.m. "openbare werken" en "hygiëne" staken, trok, als "verwoede fietser" en dit vaak vanaf 4 uur (!) 's morgens, met zijn stalen ros doorheen tal van straten van Oostende en hield zelf de beampten belast met de openbare reinheid in het oog (2). Als burgemeester hield hij dezelfde inzet, ernst en plichtsbesef aan.

A. Pieters had, volgens het getuigenis van een oudere en bevriende tijdgenoot, beslist een zwak voor het per fiets rijden. " (...) Hij is één van onze schitterendste 'vélocipédistes' geworden en heeft reeds een goed deel van Europa op zijn stalen paard doorkruist" Hij koesterde op een gegeven moment zelfs plannen voor Palestina!! "het is op de wandelplaats leidend naar Mariakerke dat hij met veel moeite en gevaar voor de passanten het fietsen onder de knie kreeg (...)" (3). In één van de talloze, door Yves Dingens uitgeplozen toenmalige krantenberichten staat langs de neus weg vermeld, dat "Alphonse Pieters tijdens één van zijn fietstochten ten val was gekomen en zijn aangezicht [letterlijk dan] geschonden had". Ha ja, het moest er eens van komen ...

Pieters' leidinggevende gaven en gezag als administrator, zijn vele relaties en zijn eigen passie, maakten dat hij o.m. als voorzitter van de "Club cycliste ostendais" aangezocht was geworden, een sportkring met als stamlokaal het "Hôtel de Vienne"(4). Leden waren o.a. de heren de Giey [of Ed. de Goy ?] en Achilles Hillebrant [ja, dezelfde die boven reeds aangehaald werd] die in mei 1893 een grote reis per fiets maakten in Italië, het zuiden van Frankrijk en in Zwitserland (5). Pieters' tochten waren dus toch niet zo individualistisch, zonderling of buitensporig, niet ? Burgemeester Pieters sprak, ter gelegenheid van de inhuldiging (1895) van onze eerste wielerved "als van één der schoonste parels aan de kroon van de 'Koningin der Badsteden'" (6); al in september 1893 waren hieromtrent onderhandelingen geweest (7).

De hieronder uitvoerig, gedetailleerd weergegeven reis naar Italië, door Pieters zelf 'sur le vif' op schrift gesteld als een soort reisdagboek (ook heden nog doen sommige mensen dit en blanco reisschriften worden voor dat doel in de papier- en boekhandel te koop aangeboden), doorbreekt heel waarschijnlijk voor een keer zijn privacy en lijkt volgens mijn co-auteur Y. Dingens "een voor die tijd een moderne manier van doen te zijn" (brief d.d. 13/04/2012)

Van "Airolo" naar het eiland "Capri (gelegen bij Napels) : het gedacht alleen al doet wegdromen. Ongeveer 1600 km afstand om af te leggen met de ' benenmachine' ... sapristi, hiervoor moet men over een zeer goede fysiek, over supermacht zonder krampen in de 'kieten' en over heel deugdelijk materiaal beschikken! Achilles Hillebrant, zijn metgezel, en voor de gelegenheid laat ons maar zeggen 'Don Alfonso' hadden hun fietsen gekocht, het blijkt ergens uit de teksten, bij de firma L. Valcke (Kappellestraat) en waarschijnlijk de beste, de meest geavanceerde in techniek en ... derhalve de duurste in hun soort. Blijkens een teruggevonden annonce van Valcke :

Herenfietsen : Populaire ..... Fr. 225
Falcon ..... Fr. 275
Coventry Cross ..... resp. Fr. 325, 400, 425 en 450 (8).

Volgens wijlen Michel Capon, onze jarenlange publicist en kenner van 'd'histoire van 't véloutje', verscheen bv. het vrijwiel – 'pignon libre' – pas in 1897 op de markt (9). En hoe waren zijzelf

uitgedost? en hoe was de diverse bagage aan en langs hun fietsen aangebracht? en wat met hun linnen? Heel wat van wat hieronder beschreven werd, blijft voor ons een soort raadsel, al zijn de feiten echt gebeurd en onweerlegbaar. Eén van zijn belangstellingspunten betrof het leger, want hij had vroeger in de Burgerwacht een vrij hoge rang bekleed. De binnenlandse politiek van het bezochte land wekt zijn aandacht en scherpt merkbaar zijn interesse aan. Het gedrag van dieren als bv. ezels amuseren hem en Pieters heeft meer dan wat noties over landbouw en gewassen, bomen en bloemen, bloesems en planten. ‘Zwermen’, ‘legioenen’ Engelse vrouwen met in hun handen een Baedeker-gids zijn hem een ergernis en lijken hem als het ware vóór de voeten te lopen. Af en toe vertonen zijn opstellen zelfs poëtische invallen en opmerkingen; men zou het van dergelijk personage niet verwachten, - maar ja, wij kenden hem voorheen nauwelijks, nietwaar? Nog een ander frappant item is, hoé beide heren als het ware ‘opgaan in al wat kunst is en voorstelt, en – het dient gezegd – daarvoor waren Italië, Milaan, Florence, Rome en hun geschakeerde kunstschaten ideaal om te ervaren en om te zien. De brieven bieden ons een kijk in hun ter zake soort ‘eruditie’ en smaken. Zonder hen ‘over ’t paard te willen tillen’, nog minder om hen af te breken (want het waren, grofweg geschetst en als zo velen) : het zijn door lectuur al ‘weetgierige en gedreven autodidacten’. Niet meer. niet minder.

Pieters’ liefde voor “zijn” Oostende komt enkele malen woordelijk aan bod en het strookte met de waarheid dat “de burgemeester zelf de publiciteit [en de verspreiding ervan!] die over Oostende gemaakt werd, controleerde tijdens zijn reizen”. En dit gratis! (10). Uit hele kleine, her en der gevonden allusies menen wij (zonder deze bewering hard te kunnen maken), dat tijdens de laatste jaren vóór zijn afsterven in 1912 (op 67-jarige leeftijd) meer en meer zijn precair geworden gezondheidstoestand het fysisch erg zware reizen, met de fiets of verre weg, hinderde en als vanzelf verbood. “Afsterven van Oostendse burgemeester, te Brussel op donderdagavond 30 mei 1912, ten gevolge van de ziekte waaraan hij gedurende verscheidene jaren leed” (11). Wij wagen een gokje : door hartfalen ?

De strijd voor de nationale eenmaking van Italië boeide de politicus Pieters en ze komt meerdere malen tot uiting in deze teksten. In maart 1911 ontving onze burgemeester een uitnodiging om in Rome deel te nemen aan de feestelijkheden ter gelegenheid van “50 jaar éénwording”. Maar hij diende om ‘ernstige gezondheidsredenen’ af te zeggen (12). Nog één jaar respijt werd hem door het Lot gegund en dan was hij niet langer bij de levenden !

Verwonderlijk, op het eerste zicht dan, voor zo’n vooraanstaande figuur, dat, op hun bewaard gebleven graf, gelegen in het “Paster Pyperkerkhof” aan de Nieuwpoortse steenweg, enkel sober weg vermeld staat : **“Ici repose la famille Pieters pour l’éternité”** [hier rust de familie Pieters voor eeuwig] ... Moge het zo zijn en blijven!

NOTEN :

-----
(1) La Feuille d’ Ostende (krant); 29 mei 1892.

(2) Le Carillon (krant); 23 mei 1912, p. 2 (e) en Echo d’Ostende (krant); 24 augustus 1936.

(3) Ed. Degoy: *Ostende et les journaux*, in: Echo d’Ostende; 30 september 1900.

Daar de bestemmingen voor verlofopname van privé-aard waren, ontbreken meestal sporen hiervan in de pers.

(4) La Saison d’Ostende (krant); 06/07/1892 - Echo d(Ostende; 07/05/1893, p. 3 – Saison d’Ostende; 05/08/1893:

(5) Echo d’Ostende; 14/01/1894.

(6) De Duinengalm (krant); 25/06/1937.

(7) Echo d’Ostende; 14/01/1894.

(8) Echo d’Ostende; 19/01/1896 (reclame).

(9) M. Capon: *Het eerste officiële Belgische kampioenschap wielrennen 1884 in Oostende*, in: De Plate; nr. 2, februari 2009, p. 43.

(10) Echo d’Ostende; 21/10/1922.

(11) Le Carillon; 01/06/1912.

Overeenkomstig de belofte die ik u gedaan heb, begin ik vandaag aan het verhalen van onze lange excursie per velo (*).

Airola! [Italiaanssprekend Zwitserland]. Na 19 uren express stappen mijn reisgezel [Hillebrant] en ikzelf, uitgehongerd, ten langen leste van de trein. En gaan wij ons sterken en slapen in het “*Hôtel de la Poste*”.

In afwachting van het souper maken wij een klein ommetje in stad die nog met sneeuw ligt. Men zingt het lof in de kerk, wij gaan binnen en stellen vast dat deze bouw heel wat gelijkenissen vertoont met de protestantse kerken; banken in plaats van stoelen en elkeen zingt mee met de priester. Het avondmaal is gereed en snel achter de kiezen; onverwijld naar bed om 8.30 uur.

Hedenmorgen, [donderdag] de 5de van de lopende maand: wekken om 6, ontbijt om 7 uur, en dan op weg naar **Como**. Men heeft ons een prachtige route beloofd na 3 km in de sneeuw, maar het zijn er 6. Sneeuw onderweg en sneeuw op de top van de bergen. Men kan het landschap niet beschrijven; evenwel, deze doorgangen dwars door de bergen doen het volkse gezegde te niet als zou men “*in Zwitserland niet op de fiets kunnen rijden*”. Glad eraast, de wegen zijn [er] goed onderhouden, voortreffelijk, de hellingen soms steil maar doenbaar. Na anderhalf uur te voet marcheren, gelukken wij erin om ons stalen ros te bestijgen en vlug op te schieten.

Het is tijdens dit en een half uur, dat wij tunnels gevuld met stalactieten en stalagmieten doortrokken hebben. Heel mooi om zien, maar des te gevaarlijk; er zou maar één op uw hoofd hoeven te vallen om neergeslagen te worden !! Achter ons bevonden zich de versterkingen en de Gotthard berg.

Verderop wordt mijn metgezel door een hond die nog jong is en met sterke schouderbreedte, aangevallen. Die hem bij de broek beet had en die hem, met bevalligheid en zonder hem pijn te doen, ter aarde neerverelde. Dadelijk wanneer mijn gezel weer recht stond, nam hij een militaire houding aan en vastberaden wachtte hij de eigenaar op die zeer beschaamd vooruitkwam. Toen hij wel binnen stembereik was, bracht mijn vriend , in salon- of hoftaal geuit, de snuiter ervan op de hoogte dat men, bij ons, zou beginnen met het aftuigen van de hond en dan van de eigenaar indien hij zich niet excuseerde. Wat hij overigens met goede wilbetoon deed. Daarop bestegen wij de fietsen om onze weg voort te zetten.

Faido! Charmant dorp met Italiaans cachet, biedt zich voor onze fietsen aan en, terwijl wij bewonderend toekijken, slipt mijn wiel en zachtjes kom ik op de grond terecht. Geen ongeval! Aan de velo is er niets, ik zeg aan de fiets. Onderwijl zetten wij onze weg voort door deze bewonderenswaardige streek die nu beschenen wordt door de zon en ontmoeten een hele stoet van geiten. Hun herder ligt bedaard uitgestrekt op een niet besneeuwde bergflank in de zon. Ons ziende hief hij het lied aan van de revue “*attraction! c’est un vélo qui dérape, attraction! c’est un vélocipédiste qui roule dans la poussière*”, enz. De weg die “*en pelouse*” is, daalt vlug; meerdere dorpen rijden wij voorbij; daarbij komt dat de buitenbekleding van ons voorwiel schroeit door de druk van de rem. Niettemin, moediger dan een zekere wachtmeester van een batterij die over een uitstekende reputatie beschikt, bij ons in België, en in plaats van op onze schreden terug te keren naar de vallei van ..., blijf ik tot op de bodem toe marcheren. Niets belangrijks te signaleren, ware het niet “*la douceur des routes*” (het heerlijk aandoende gevoel der wegen) tot aan Bellinzona.

Bellinzona, op de Ticino, is een aardig goed gelegen dorp en geeft ons, links, een klein zicht op wat ons wacht bij de beklimming van de berg Ceneri. Wij doen dan ook krachten op in de eerst voorkomende “*ristorante*”, alvorens de beklimming aan te vatten. Op 2 km afstand hebben wij gedurig de vallei van Ticino gezien die hier minimaal een breedte van op zijn minst 4 km heeft.

Wellicht interesseert u het menu van ons middagmaal : soep met stukjes brood, soepvlees met saladewortel ! Het was zeer smakelijk, wanneer men 60 km dalen en klimmen in de kuiten heeft.

Vertrek om 1 uur uit Bellinzona. Eerst een mooi stuk weg, gelijkmatig lopend in de vallei tot aan de voet van de berg. (En) beginnen eindelijk aan die verschrikkelijke bestijging van 2000 voet! Gedurende 3 uren beklimmen wij een baan in bochten en drinken aan iedere bron een volle beker met kristalhelder water ten einde ons te verfrissen. De felle zonnestralen doen ons aan deze van juli denken, wanneer het mooi weer is bij ons. Bij ieder halt houden om weer op adem te komen kijken wij achterom. Wij zien de Sint-Gotthard(berg) vanwaar wij vertrokken waren en die ons leek alsof zij ons van nabij gevolgd zou hebben; rechts van ons een bochtige weg die “Mozes” volgde, de rivier Moesa die naar de Sint-Bernard(berg) en de bron van de Rijn gaat. Klimmen maar, gestadig klimmen, en wij werpen nu en dan een blik op de vallei alwaar wij eerst het ‘Lago Maggiore’ met de stad **Locarno** zien; en dan traspgewijze spoorwegen waarvan de enen moeizaam voortdrijven naar Lugano en de anderen naar Locarno, Turijn en Genua schuiven.

Maar aan alles komt een einde. Men dient met een fiets onder een brandende zon een berg van 2000 voet hoog te bestijgen om dan te kunnen genieten van een afdaling van 20 kilometer ... Men denkt niet langer aan een beek die naast ons murmelt en men lijdt geen dorst of tenminste, men heeft er geen tijd voor. Almachtige God, wat een daling. Wat een genot om zich te voelen rijden doorheen de ruimte. Zonder vermoeidheid en zonder moeite. Om dan de mooie stad **Lugano** binnen te rijden, zo schitterend, zo rijkelijk gesitueerd aan het meer dat zijn naam draagt.

Wij hebben een bezoek gebracht aan de stad met zijn nauwe straten, zijn markten met hun vreemd en bizar cachet, waar alles zich oplost en alles ineen loopt. Wij hebben er enkel sinaasappelen genuttigd om onze toekomstige dorst te lessen. Daarna zijn wij tegengehouden geweest door de elektrische tram die zich een weg baant door straten van 4 m breedte. Vervolgens hebben wij het monument opgezocht van hen(,) verzonnen door hem die zoveel belangstelling heeft voor **Oostende**. Dit wil zeggen: het monument dat de regen, de temperatuur, het mooie weer aanwijst en alles wat hen kan interesseren die geen andere bezigheid hebben dan het “*dolce far niente*”.

Vooruit! Laten wij naar **Como** vertrekken! Stop daar, de voet op de grond, zie ginds een vriend die ons met open armen ontvangt. Ver uit het land, is men altijd verheugd om een kennis te zien, des te meer als het een vriend betreft. De heer Verbeke junior kwam te arriveren in Lugano en maakte aanstalten om dat schoon weer te fotograferen. Tot nu toe heb ik geen andere teleurstelling dan de lucht die ik me veel mooier voorgesteld had. Ze zal het misschien worden, want “*tous les bleus sont en esprit avec nous*”.

Op de weg van Como, al rijdend langs de rand van het Luganomeer, ontwaren wij dat deze grote waterplas versperd is, ten einde de Gotthardlijn toe te laten om haar over te steken. Vóór ons presenteert zich, majestueus maar schrikwekkend, het via kabelbaan naar boven brengen van de “Monte Generoso”. Vergeten wij niet dat, vooraleer wij Lugano binnenreden, wij de opgaande helling van de “Monte Salvatore” hadden gezien. Maar het is evenwel op de “Monte Generoso” dat wij het met sneeuw bedekte dak van het hotel hebben gezien, op dewelke de zon ongenadig scheen die voor ons alle soorten van kleuren deed spiegelen.

Bravo voor **Milano**! ’t Is daar dat wij twee vrouwelijke wielrijders, de eersten, ontmoeten. Hun frisse teint zegt ons genoeg dat zij van de pedalen houden. Te **Capo di Lago** komen wij nog met meerderen in contact, die zeer vertrouwd zijn met de routes. Ah! wat benijd ik hen. Capo di Lago is een mooi en groot dorp met propere straten, met goed voorziene magazijnen.

Daarop passeren wij **Mendisio** waar wij opnieuw onze dorst lessen aan de bron en, eens verfrist, vliegen wij naar de grens. “**Chiasso, l’Italia**”! Viva l’Italia! Viva l’Italia! Wij tonen aan de douane

onze aanbevelingen (*lettres d'introduction*) en voorzien van een mooi "loodje" aan onze velo, vatten wij de laatste beklimming aan, God zij geprezen, om terug af te dalen op een duizelingwekkende manier naar **Como**. Daar komen wij aan in "*Hôtel Métropole*" vóór het meer. Het was 18.50 uur en het avondmaal wacht op ons.

Na het eten alle eer te hebben aangedaan, vinden wij de gelegenheid om u al deze kleine details van een eerste dag op de velo toe te sturen. Sommigen zullen het vreemd vinden dat men op zo'n manier kan reizen, terwijl toch de zetels van een eerste klasse compartiment van een trein u te hulp komen. Probeert maar eens! Gij die door ouderdom niet gedoemd zijt tot nietsdoen, - komt rijden, komt dromen en zweten te midden van deze mooie natuur. En gij zult de wreedheid van de gevoelens van spijt voelen die men moet ondergaan door enkel te kijken naar deze majestueuze panorama's doorheen de glasruiten van een spoorwegwagon, al ware het van een slaapwagenrijtuig of van een wagonrestaurant.

Er vertoeven op aarde geen 2 "vélocipédistes" [fietsers] die op dit ogenblik gelukkiger zijn dan mijn tochtgenoot [Hillebrant] en uw zeer toegewijde dienaar

P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende"; zondag 10 april 1898, p. 6 (b,c).

COMO – MILAAN
woensdag, 6 april 1898 *

Zoals gewoonlijk zijn wij opgestaan om 6 uur, ontbijt om 7, met daarop een wandeling in stad. Wij begonnen met de kerk die één van de schoonste is van Noord-Italië.

En hebben de mooie orgels en de preekstoel, een monument in acajou, opgemerkt. Het middenkoor is zeer ruim, veel breder dan het andere die verlicht worden door glas-in-loodramen. Men leest de Heilige Mis aan meerdere altaren, maar op een speciale plaats wordt het Heilig Sacrament uitgedeeld. De vroomheid van de mensen treft de toeristen. Maar laten wij niet vergeten dat wij ons in Italië bevinden.

Na de kerk stappen wij naar het theater, vrij triest van uitzicht en de afmetingen zeer bescheiden. Vandaar volgen wij de tram om het standbeeld van Garibaldi te gaan bezichtigen. Het monument is streng maar heeft cachet. Vervolgens passeren wij de "*Poort van Vittoria*", een vierkantige blok die boven elkaar geplaatste gewelven heeft. Wat heeft men, verduiveld, willen bouwen? Ik weet het niet en anderen ook niet.

Na het beeld van Volta gezien te hebben, keren wij terug naar het hotel om onze fietsen op te pakken; even afvegen en '*en route pour Saint-Nazaire*', pardon *naar de boot*. 9 uur: de klok klepelt en de scheepstamboers slaan in het water. Een eerste halte in **Cernobbio** waar wij een magnifiek hotel ontwaren: "*villa d'Este*" en van de koningin van Engeland. Het landschap gaat van rechts naar links van het meer dat werkelijk indrukwekkend is. Wij kunnen niet genoeg genieten in bewondering. Meerdere charmante dorpen presenteren zich vóór onze ogen, want wij dienen te vermelden, dat hier het **Comomeer** zich nogal flink versmalt, wat ons op ons gemak toelaat om de leuke villa's en kastelen te bewonderen, [bouwsels] die liggen op de flank van de bergen.

Carate (en niet Carotte) is de tweede halte van het schip, alwaar wij de "*villa Clémentine*" die prettig om zien is, bespeuren. Het dorp biedt die lustige en interessante aanblik door zijn modernere gebouwen. Het meer dat nogal nauw is, laat ons toe om met bewondering te kijken naar de pyramide van Joseph Frank. Links **Brium** en **Nasso**, twee dorpen die, gezien vanuit het meer, een

aantrekkelijk aandoend uitzicht bieden. Achterin bevindt zich **Argegno**, behaaglijk uitgestrekt, alwaar wij voor de eerste maal zien hoe van de bergen het hout afzakt waarmee het dorp stookt. Het is waarlijk buitengewoon om zien hoe de stukken hout langsheen de berg op een zichtbare koord afglijden. Al mijn felicitaties voor **Cadenabion**. Het is geheel en al verheugend om vanuit de boot dit zo verrukkelijke, dat “*Hôtel de Belle Vue*” met zo’n mooi zicht gade te slaan. Ze(a?)mezzo, Me(a?)naggio: het is hetzelfde [geval], altijd nieuw.

Doch het is **Bellagio**, de stad waar één van mijn goede en rechtschapen vrienden zijn witte broodweken heeft doorgebracht, die ons nu aanlokt. Wij hebben enkel aandacht voor het bekoorlijke landschap die zich aan ons vertoont. Aanleggen a.u.b., 2 slagen achteruit. Stop. Men verlaat het schip en wij lopen naar het hotel om onze fietsen in bewaring te geven ... En op weg, naar “*villa Serbelloni*” die ons gevraagd werd om haar te bezoeken. Wij klimmen, want het dient jullie gezegd [te worden] dat deze villa zich in de wolken bevindt en Sint(e) Pieter heeft er de sleutels van: één frank per persoon. Op de memorabele plaats waar eertijds een machtige heer zijn kasteel had neergepoot (où domine le lac de Come, le lac du Lecco [sic]), ziet men hoger [gelegen] sneeuw. Rechts van ons **Varcina**, in de achtergrond **Gravesdonna**, - aan de voet van **Campanile**, 7300 voet hoog. Het is sprookjesachtig.

Rechts de berg Fellano, aan de voet van dewelke **Bellano** zich (op)gehangen vindt. Het is sprookjesachtig, het is feeëriek. Laten wij de stad **Serballoni** niet verlaten zonder de sier- en ornamentele tuinen te bezoeken. Alwaar wij bloemperken in mozaïek aantreffen, palmbomen groot als een mast op de koude grond en waar ik, voor de eerste keer in mijn leven, appelsienenbomen bewonder die bijna rijpe vruchten dragen.

De tijd drukt op ons. Wij dalen de routes, de trappen met vier treden tegelijk af om terecht te komen in een restaurant. Een consumptie ... “*et en route!*”. Op goed vertrouwen vatten wij de weg aan die zich vóór ons bevindt, zonder er erg in te hebben met wat de toekomst voorhad met ons. Ik waag het niet er geloof aan te hechten.

Gij zult het gemakkelijker begrijpen wanneer ik u zal zeggen dat de weg [eventjes] 13 km klimt, zonder enige afdaling. Om 11.40 uur hebben wij deze reuze, deze wrede karwei aangevat en om 14 uur was ze bijna volbracht; ik zeg [wel]: bijna, want van tijd tot tijd werd een kleine daling gevolgd door een zware klim.

Ten slotte, ‘*er bestaat geen weg die niet zijn bocht heeft*’, aldus een Engels spreekwoord. Wij bereiken **Magrello** alwaar wij terecht kunnen om verse ‘sterkte’ op te doen. En, terwijl men het eten bereidt, naderen wij het brandend haardvuur want, welteverstaan, in de schouw bevinden zich stoelen waarop men kan plaatsnemen. Dit is vreemd maar praktisch, vooral voor fietsers die heel bezweet zijn en uitgeput van vermoeidheid. 13 km haarspeldbochten in de bergen. Verlos ons daarvan, o Heer! Na een rijkelijke maaltijd dalen wij veel vlugger af dan dat wij wensen en beschrijven fraaie bochten aan de voet van deze monsterlijke bergen, van welke men zich geen idee kan vormen.

Guisano biedt ons voor een ogenblik een halteplek, gezien de weg er minder vermoeiend is. Wij bemerken een vierkante toren met observatorium die het eigendom is van één of andere zonderling. Een vrouw die gezeten is vóór haar huis, klost kant met gouden draad. O la la, hoe mooi ! Wij hebben op onze stuurstang geen plaats voor kant want, ik verzeker het u, ik zou er meegebracht hebben voor het museum van mijn uitmuntende vriend [en eerste schepen Auguste] Liebaert.

En ziedaar een beschaafd land. Vanuit laatstgenoemd dorp vertrekt een stoomtram naar **Milano** (Milaan). Hij is met ons [gelijktijdig?] vertrokken [en] ik zou niet kunnen zeggen of hij reeds gearriveerd is, want na hem een keer voorbij gereden te hebben, hebben wij het rijtuig niet meer

teruggezien. Gelooft maar niet dat er in **Piëmont** geen landbouw is. Wij rijden momenteel tussen fel omgeploegde en goed bewerkte vlakten. [en een voor ons verslag hier niet ter zake doende, te uitvoerige kanttekening volgt]. Hoewel per fiets, ontsnappen niet de minste details [aan onze opmerkzaamheid].

Langs onbeduidende routes, want wij bevinden ons in vlak land, komen wij om 6 uur 's avonds in het "*Hôtel de l'Europe*" alwaar wij een goed onderkomen aantreffen [, alsook] goed eten [en] een schare Engelse vrouwen, de enen al lelijker dan de anderen. In het kort [gezegd:] een paternoster van antiquiteiten die dineerden met de Baedeker[-reisgids], op de knieën of op tafel.

Wij zijn van plan om een tochtje in stad te doen die me zeer levendig voorkomt, vooral in de omtrek van de kathedraal. Wat voor een monument, die kathedraal! Ik neem mij voor om dat morgenochtend in detail te bekijken, evenals de andere merkwaardigheden van deze grote en schone hoofdstad van Lombardije die 11 km omtrek heeft.

A.P.

-----
* Dagblad "Echo d'Ostende"; dinsdag 12 april 1898, p. 1 (c,d).

MILAAN (Milano),
vrijdag 8 april 1898 *

Stelt u gerust : voor Pieters' was "*een gegeven woord een woord*" en wij nemen dan ook aan dat dit relaas in briefvorm onderweg of *althans* 'ergens' verloren is geraakt.

Hoe dan ook, de **Echo d'Ostende** van donderdag **14 april 1898** bevat geen verslaggeving van hem uit dat stuk **Noord-Italië !!**

FLORENCE (FIRENZE) ,
"*dinsdag, 13 april 1898*" * .

Laten wij doorgaan met de beschrijving van onze reis.

Om 8 uur 's morgens hebben wij de beklimming van het formidabele 'opwaartse' gedaan. Gedurende 3 uren hebben wij verbleven in de vochtige wolken. Het landschap was wel grandioos. Nu moet je weten dat wij op 2800 voet boven het niveau van de zee waren, dat water van 300 voet onder ons van hoog naar beneden viel, dat sneeuw vanhier vandaar de spits van de bergen bedekte terwijl wij van links en van rechts kronkelden, dat dorpen zich neer strekten op 300 voet boven ons. Men kan zich geen voorstelling maken van een dergelijk schouwspel. Het Apennijnen gebergte oversteken, het is een droom. En waarlijk, - men voelt zich heel klein, zeer ongelukkig wanneer men een beschrijving dient te geven van de mooiste pas die men wellicht in Europa tegenkomt. Maar dat alles doet ons arriveren in **Ospidaletta** die wij op honderden meters domineren.

Gedurende 16 km stijgen, klimmen wij, - altijd in de wolken, eten wij van de wolken(.) Het regent, een echte storm ontbindt zijn duivels, de wind waait als om ons omver te stoten. En indien wij niet vër van ons zien, toch ondervinden wij niet minder dan een gevoel van schrik voor de natuur-in-toorn. Eensklaps bereiken wij de sterkste verhevenheid. In Duitsland zou de Dienst 'Bruggen en Wegen' deze hoogte aangeduid hebben. Hier is er noch een paal die de wegen aanwijst, noch een kilometersteen voorhanden. Niets. Wat doet de '*Touring Club van Italië*' ? Nihil ! Eindelijk bevinden wij ons op de helling. 14 km in afdaling, dermate steil dat het nodig is (af) te remmen en achterwaarts te trappen om op de velo te blijven. Het is werkelijk verschrikkelijk.

Alles kent een einde, en ook deze afdaling. En, *voilà*, wij bereiken **Pistoja**, een keurige stad gesitueerd aan de voet van de Apennijnen, alwaar de straten zeer proper zijn. Wij besluiten om onze route naar Florence verder te zetten, alwaar wij brieven, kranten verwachten, - nieuws uit ons land, nietwaar ? Men verlaat geen acht dagen zijn geboortegrond, zonder een sterke aandrang te ervaren en te vernemen of zij het ginds goed stellen en of zij zich gelukkig voelen.

Het is door de ‘*poort van Pistoja*’ dat wij plechtig onze intrede doen in de stad der kunsten : **Florence** (Firenze). Wij gaan door de *via de la Scala*, alwaar alle huizen op de eerste verdieping buitenblinden hebben die in ’t groen geschilderd zijn en die aan deze woningen een heel bijzonder cachet geven. Ziehier de *Piazza*, de *H. Maria Novello*, vandaar op de markt *Morcatto Vecchio*, dan door de *via Calzaroni* tot aan de *Piazza Signora*, en vandaar naar het “*Hôtel de la Lune*”. Ternauwernood gearriveerd, of wij haasten ons naar de Post om onze brieven op te halen; wij zijn zeer ontgoocheld [aldaar] niets aan te treffen uit **Oostende**.

Vervolgens begeven wij ons naar een fietsenhandelaar, want ik moet u zeggen dat ik, in het voorbijgaan, een nagel verwijderd heb en dat onze tijd te kostbaar is om ons aan herstellingen te wijden. Tot hiertoe valt er niet te klagen. Onze fietsen hebben perfect gereden, [iets] wat ten goede komt aan het “Huis Valcke, *frères*”, ons beider leveranciers.

Direct nadat wij onze handelaar verlaten hebben, treden wij binnen in de prefectuur. Op de binnenplaats zien wij een opeenvolging van standbeelden, dan de raad- en conferentiezaal, waarvan het plafond op 6 maanden tijd geschilderd is en de hele mythologie voorstelt. Deze prefectuur is een gewezen paleis van de Medicis en in het midden van het plafond heeft de schilder de verheerlijking van de familie van de Medicis uitgebeeld. Dit paleis wordt ook het “*Palazzo Riccardi*” genaamd. De provincieraad komt in één van haar zalen bijeen, waarvan de muren bedekt zijn met tapijtwerk van Florence dat veel vroeger dan de gobelins uitgevonden werd. Deze wandtapijten hebben een zeer mooi effect en doen voor niets onder ten overstaan van de schoonste gobelins. Zij stellen op bewonderenswaardige wijze de vier seizoenen van het jaar voor.

Via een zeer gerieflijke trap klimmen wij op naar de kapel van de Medicis. In het kerkje zijn de muren bedekt met fresco’s van Bon-Gozzali en zij stellen de reis van de Driekoningen voor. Ieder figuur is een portret van de familie der Medicis. Het was in 1451 dat deze kapel voltooid was en, hoewel het daglicht er gebrekkig is, door middel van een zilveren blad “*tendue sur le métier*”, slaagt men erin om u deze onnavolgbare meesterwerken te doen bekijken, welke de grootste kunstenaars aanzien voor de mooiste van de ganse wereld.

De façade van het “*hôtel*” dat wij komen te bezoeken, is in zijn geheel van hardsteen. Na dit paleis bezocht te hebben, begeven wij ons naar het *Lorenzoplein* alwaar de gelijknamige kerk is. Ze werd gebouwd in het jaar 390; binnenin is ze zoals een spoorwegstation naakt en enkel het orgel dat zich juist boven het hoofdaltaar bevindt, is origineel. Wij komen naderbij; het hoofdaltaar is in mozaïek of in majolica. Onmogelijk wat dichterbij te komen om beter te kunnen opmerken. Deze kerk is omringd door een klooster, een restant van de oude tijd die, hoop ik, niet meer terugkomt.

In Florence (Firenze) dragen de agenten overal “*des chapeaux-claques*”, - ah, wat is dat eigenaardig !! Wij merken ook, dat er in Florence een groot aantal Engelse vrouwen zijn, - te voet, per fiets, enz. Het is de stad voor de Engelsen : telkens ontmoet men een “Baedeker”(reisgidsboek) gedragen door een Engelsman.

Enfin, wij staan nu vóór de kathedraal, een waar meesterwerk van mozaïek. En men vraagt zich af wat het meest te bewonderen is: de kathedraal van Milaan (*Milano*) of die van Florence (*Firenze*). Het is ik niet die zou kiezen tussen deze twee wonderen. Enkel [dit], ik moet u doen opmerken dat de ontgoocheling groot is. De buitenkant is prachtig, de binnenkant [echter] is dusdanig arm[zalig]

dat men kan zeggen dat de architect al zijn genie besteed heeft aan de façade. In het interieur bevindt zich niets, absoluut niets. Hier is het hoofdaltaar verborgen door een glazen beschot, en wie belet me om een onderzoekend oog te laten vallen op het tabernakel, enz. , enz. ?

Wij hebben eveneens de loggia van de “Lanzi” (*lansquenetten*) gezien, alwaar de oude bewoners van Florence een luchtje schiepen vooraleer zich “*de se mettre dans leurs portefeuilles*” [moeilijk in vertaling weer te geven]. Het paleis kon niet bezocht worden omwille van een bijeenkomst die bijna op hetzelfde uur gehouden werd als van de congresgangers. Wij richtten derhalve onze schreden naar de stroom *Arno* die wij tot nu toe niet de kans hadden om te ontmoeten. Rechts van ons zien wij de brug die bewoond wordt door een groot aantal juweliers. Wij komen een begrafenis tegen; de dragers hebben het hoofd bedekt en kijken door gaten. Tenslotte, [en] vermoeid [geworden], nemen wij een rijtuig per uur [te huur] en wij laten ons voeren naar stad; vervolgens naar *Cascina*, de favoriete wandeling der Florentijnen. Deze promenade of dat park betekenen absoluut niemendal, - en nochtans, - in Italië heeft men het recht om kritiek uit te oefenen, want onder dat klimaat waar alle bomen het graag moeten van hebben om te groeien, zou men volmaakte tuinen en parken dienen aan te treffen.

Wij verlaten op het Cavour [1809-1861, schepper van de Italiaanse eenheid]-plein ons rijtuig om in stad terug te keren, op zoek naar een kaart die ons de weg naar Rome aanduidt. ***Binnen 3 dagen hopen wij aldaar aan te komen en wij verlangen ook om er voor de eerste maal een woord uit Oostende te kunnen vinden. Dat zal niet jammer zijn.***

A. P.

-----
* Dagblad “Echo d’Ostende” ; zondag 17 april 1898, p. 1(e)-2(a,b).

8^e BRIEF

woensdag, 13 april 1898 *

Laten wij het zo interessante bezoek aan de stad Florence (Firenze) voortzetten.

Om 7 uur [’s morgens] begeven wij ons op weg om eerst het oude paleis te passeren, alwaar wij evenwel een blik werpen op een klein, bronzen beeldje - zeer vermaard – alsook op een aantal fresco’s die de tand der jaren en tijd, zonder hoop op herstelling, niet heeft weten te doorstaan.

Vandaar, “*en avant marche*”, naar het “*Pitti paleis*”, de residentie van Hunne Majesteiten, wanneer zij in Florence vertoeven. Dit paleis is in blok van hardsteen gebouwd, maar in de opbouw heeft men geen rooilijn in het oog gehouden en deze stenen zijn hier en daar gestort. De tuin die in amfitheater gebouwd is, schijnt wel mooi [te zijn], maar is enkel op zondag en op donderdag te zien.

Wij gaan langs de Romeinse poort met deuren in hout van 6 m hoog, wij nemen de Machiavelli-laan die omzoomd wordt door zeer schone villa’s die door heel mooie tuinen omringd zijn. Onder andere villa’s bemerken wij gene die eertijds bewoond werd door Hare Majesteit de Koningin van Engeland en die de “villa Palmieri” genoemd wordt. Vervolgens treffen wij het fort van het “*Belvédère van de Heilige Maria*” aan.

Deze laan die wij opgaan is beplant met olijfbomen, “*Lecchi*”, waarvan de vruchten aan de varkens gegeven worden. Gelukkig land waar de zwijnen olijven eten ! Gij weet, dat er twee soorten olijfbomen bestaan : de enen zijn voor de mensen en de anderen voor de dieren. Boven en links van ons is er een kerkje: “*Saint-François de la Montagne*”. Eindelijk bereiken wij het “*Belvédère van Michelangelo*”, alwaar wij een indrukwekkend beeld van zijn hand aanschouwen.

Afdalend in stad, merken wij de rekruten op die men drilt; zij zijn nog niet zeer sterk. Het marcheren is trager dan in Duitsland. Hier herinneren wij ons, dat wij een bezoek dienen te brengen aan de heren Bondi en Figli, ten einde geld op te nemen tot aan Napels. Enkele korte rukken geven aan de pedalen en wij zijn ter plekke; wij gaan met vier treden tegelijk enkele trappen op en treden het bureel binnen. Een charmante ontvangst dankzij de [bank van de] “*Crédit ostendais*” en, eens onze taak beëindigd is, gaan wij naar beneden en ontmoeten een Engelse die de treden opfietst om op de eerste verdieping te stoppen en om zoals wij geld op te nemen bij onze vriendelijke bankiers die ons aanbevelingen voor een bank in Rome hebben bezorgd. Na het bezoek aan de mensen van de bank hebben wij de “*Giovannikerk*” aangedaan, de oudste kerk van Florence. Momenteel is men bezig om in het interieur het monument in mozaïek te herstellen dat zich vóór het hoofdaltaar bevindt.

Eindelijk treden wij binnen in het wonder onder de musea : het museum “*Degli Uffizi*”. Wij doorlopen meerdere zalen die merkwaardige portretten bevatten. In één van deze zaalruimten bemerken wij “*Schwarze Theresia*” en een zwerm Engelse vrouwen met de “*Baedeker*”-[gids] in de hand; men zou zich in Londen wanen. Nu op naar de oostelijke gang, daarna naar de Gobelins, de oude schilderijen, de sarcofagen, originele plafonds, enz., enz. ‘*Passons*’, want dit museum bevat dat wat de artistieke wereld op zijn schoonst gecreëerd heeft, zelfs de “*Venus*” van de Medicis. Ik kan enkel maar de Italiaanse, de Hollandse, de Franse en de Duitse Scho(o)l(en) vermelden (die allen afspraak maken hier in dit paleis), evenals de zaal van de juwelen. Tenslotte hebben wij alles, alles doorgewandeld, heel veel onze ogen de kost gegeven, in onze hoofden ingeprent zoveel als mogelijk is. Opdat wij, in de avonduren [en] na een zware dag, onze zo juist mogelijk [weergegeven] impressies naar jullie zouden kunnen toezenden.

Ongaarne verlaten wij dit paleis met oude kunstwerken om onze “*machines*” ter hand te nemen. Wat een bittere ontgoocheling! Men het gaatje werd gerepareerd, maar men heeft het hele voorwiel dat geen nood had aan herstelling defect gemaakt. Het zijn volslagen idioten [!] Om te voldoen aan hun nieuwsgierigheid hebben zij dit wiel uiteengenomen en schuins teruggezet, dusdanig dat mijn teller het binnenste buiten stond en vrij speelde. Bovendien hebben zij de doos met kogeltjes niet vastgeklemd.; zij hebben me 8 F voor de reparatie gevraagd en bij betaling hebben zij me “*un franc sur dix*” teruggegeven. Ziedaar de eerlijkheid van dit slag van lieden [!] Wij zijn van plan om zelf het wiel aan te pakken.

Na de lunch zetten wij ons op weg en bij het uitrijden van de ‘*Romeinse Poort*’ stel ik vast, dat ik alle kogeltjes van rechts kwijt ben. Op de ‘*Boulevard*’ herstellen wij het [euvel] en zetten ons opnieuw op weg. Om - gij kunt het u niet voorstellen - de mooiste, de afgrijselijkste, de verschrikkelijkste, de meest buitengewone ‘*promenade à vélo*’, gekend in de hele wereld, mee te maken. Men begint met een eerste klim van 18 km. Ai! ai! ayai! – bij een tropische zonneschijn. Wat niet meer dan billijk is, bovenop de heuvel, een onbeschrijflijk panorama : onvergetelijk, grandioos, prachtig, “*de là à pic en deux kilomètres, au fond, bien au fond !*” [moeilijk te vertalen]. Vervolgens herneemt het klimmen – naar rechts, naar links, enz. Heuvels op heuvels. De enen dragen dorpen die opgehangen zijn tussen hemel en aarde, anderen kastelen die min of meer versterkt zijn.

Want vergeten wij niet dat wij ons hier te midden van historische en Etruskische tijden bevinden. “*Et que les Anglais, merveilleux peuple, se passent tous les jours en cette saison, le luxe d’aller, malgré le chemin de fer de Sienne à Florence par voiture*”. Enkel 70 km, niet meer dan dat, doch hoe schoon, hoe schoon is het, mààr ... vermoeiend ! Tijdens de tijdspanne die ik nodig heb om dit alles uit te schrijven, hebben wij reeds 1 km weg afgelegd. Want in dit land reizen wij naar verhouding van 3 km per uur.

*“ Wij rijden niet, wij klimmen.
Ah ! que c’est dur, que je soupire !
Mais ... que c’est beau ! Pas de cyclistes en ces lieux ;
nul n’a notre courage, notre force, notre endurance”.*

.....
“Ah ! hoe lastig is het, hoe zucht ik !
Maar ... hoe mooi is het !! nergens fietsers te bespeuren in deze streken;
niemand heeft onze moed, onze kracht, ons uithoudingsvermogen”

Met moeite bereiken wij enkele dorpen. En na een reuzenarbeid, gigantisch, arriveren wij uitgeput in het grote “Hôtel de Sienne”.

*En, ruilend voor tien jaren van mijn leven, ik zou niét de dag van vandaag afgeven.
Onze ogen hebben “des merveilles” (wonderen) aanschouwd, iets waarvoor weinig mensen de moed zullen opbrengen om ze te gaan bekijken.*

“A bas les chemins de fer !” ! (Weg met de spoorwegen !)

A. P.

* * *

9de BRIEF
donderdag, 14 april 1898 *

Hedenmorgen, om 7 uur, zijn wij opgestaan om onze machines te herstellen.

Om 8 uur ontbijt; wij vertrokken, maar eerst nog eens rondlopen in **Siena** ... Het openbaar plein behoort tot het meest buitengewone. Meerdere routes lopen samen naar het centrum, de fontein is zeer grappig. Zes leeuwinnen storten er water in, doch er vallen een hoop bas-reliëfs die zeer interessant zijn om zien ..... Vandaar zijn wij de “Domer” gaan bekijken; het bisschoppelijk paleis is ernaast, maar wie zou het wagen te denken dat dergelijk moois in dit “gat” te vinden is ? Het lijkt op een reproductie van de kathedraal te Florence, een echt mozaïek. Men komt ogen te kort om in bewondering te staan. De vierkanten toren van het openbaar plein van Siena heeft op het hoger gelegen deel “une cloche à jour”.

Wij passeren het dorp **Buon Couvente** en, voor de eerste maal in Italië, ontmoeten wij een wegwijzer waarvan de basis in marmer is, een schacht in ijzer en een driehoek [insgelijks] in marmer in het hoger gelegen gedeelte dat Rome aanduidt. Het is nu of nooit om te zeggen dat alle wegen naar Rome leiden. Wij rijden de brug “d’Orcia” over; een zeer wilde uithoek aan de voet van de ‘berg *Amiata*’ die bedekt is met sneeuw. De wind die van deze zijde blaast, is zeer koud. Wij zijn op dit moment op 2000 voet boven de zeespiegel. Hier stopt elke teelt en, sinds het begin van de wereld, heeft niemand geraakt aan dit terrein. Nog stijgen wij en ontmoeten twee gendarmes; tussen hen in bevindt zich een ongelukkige wiens handen met kettingen geboeid zijn. Dat wekt bij ons een droevige indruk.

Maar de tocht dient voortgezet te worden. Wij klimmen, stijgen steeds, - tot 3000 voet boven de zee. Bij oogopslag is [het geheel] buitengewoon aantrekkelijk : van de ene kant Florence en de Apennijnen, van de andere kant Rome. Ik vergeet u [nog] te zeggen, dat de wegen afgeboord zijn

met doornen en acacia's. Dusdanig, dat men bij elke stap riskeert bandbreuk te lijden. Het is wat me overkomt: tweemaal in een halfuur, en dat vertraagt nogal onze tocht. Gelukkig maar dat ik met een metgezel op reis ben die zeer handig is én die 'à la minute' onze accidenten repareert. Wij houden halt in **Radicofarni**, daar wij vandaag **Viterbe** niet kunnen bereiken omdat de afstand dwars door de berg te zwaar viel om af te leggen. Ik kan u geen beschrijving geven van de herberg [gelegen] op 3000 voet boven de zeespiegel. Het is werkelijk ellendig en ik volsta met u te zeggen dat men [er] gebruik maakt van peper '*comme papier buvard*' (als vloeipapier), om u een idee te geven van de plek waar wij tot stilstand gekomen zijn. Het is me niet mogelijk om nog langer notities te maken. Ik moet teveel lachen en te erg niezen ten gevolge van de peper waar ik me van bediend heb ...

Van zodra ik onderweg een gelegenheid zal vinden om u te beschrijven wat ik gezien heb, zal – geloof me – ik niet aarzelen om het te doen.

A. P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende"; dinsdag 19 april 1898, p. 3 (a,b,c).

10de BRIEF :

RONCIGLIONE, donderdag 15 april 1898 *
Impressies van een toerist.

Na een verschrikkelijke dag, van Siena naar Radicofarni, hebben wij gisteren om 5 uur [’s avonds] een stop ingelast in Radicofarni : in een armtierige herberg gesitueerd op 3000 voet boven de zeespiegel.

Ik zou zozeer dit herbergje voor u willen beschrijven, maar ik zou niet weten hoe te beginnen, want iets dergelijk hebben wij niet bij ons. Alles ademde een vervallen staat uit. Een grote kamer diende voor salon en eetkamer. Op deze hoogte is het 's avonds zeer koud, dusdanig dat, na het eten van macaroni en een soort biefstuk, wij ons teruggetrokken hebben in de keuken, een plaats die onmogelijk te schetsen valt. In de haard waar een houtvuur knettert, bevindt zich aan weerszijden een bank op dewelke wij gaan zitten om ons te verwarmen en om uit te rusten. Meerdere notabelen van het dorp die aangelokt werden door de aantrekking van fietsers, komen ons vervoegen. Mijn metgezel [Hillebrant] die gemakkelijk de taal van Dante spreekt, voert met hen een gesprek. De zaal is zo'n rareit dat het onmogelijk is om zich er een voorstelling van te maken. Helemaal buitenissig. Het werd 9 uur en, uitgeput door een zeer lastige dag gedurende dewelke wij standvastig dienden te klimmen, begeef ik me naar mijn slaapkamer, de eenvoudigste die men kan hebben.

En ik slaap tot 5 ½ uur [’s morgens]. Dan maak ik het hele huis wakker, want vandaag [donderdag, 15 april] dienen wij een grote afstand af te leggen indien wij een onderkomen willen vinden. Urenlang en steil dalen wij een zeer slechte baan af : men dient te marcheren en zijn rijtuig tegen te houden. Het is afschuwelijk, en dat na de dag van gisteren toen wij gedurende uren geklommen hebben ten einde deze formidabele bergketen over te geraken. Gaat nooit, nooit van Florence naar Rome; het is zelfs geen beestenwerk ... Langs de route een woestenij [en] ravijnen waar men op ieder moment bergstortingen ziet. Nooit is een mensenhand ermee in contact getreden; het is moeilijk toegankelijk in de eerste graad, doodtriestig. Sinds God de wereld geschapen heeft, is er geen levend wezen die eraan gedacht heeft om deze aarde om te woelen.

Na twee langdurende uren bezig te zijn met het afdalen uit de wolken komen wij op een fietsberijdbare weg. Hier wordt de route wat beschaafder, een beetje gecultiveerd maar, geen

twijfelen aan : wij zijn een echte woestijn doorgetrokken. Wij komen tegen 15 km per uur vooruit, doorheen een land dat mooier en mooier wordt en hebben nu slechts één zorg. Namelijk dat wij vóór ons de 'berg *Amiata*' , 6000 voet hoog en waarvan de kruin kwistig bedekt is met sneeuw, ontwaren. Er dient jullie gezegd te worden dat, toen wij Florence verlieten, deze berg vóór ons was en dat - na twee dagen vol zware vermoeienissen gedurende dewelke wij bijna 200 km afgelegd hebben - deze berg daar is, immer dààr. Ah ! wat is dat stomvervelend.

In **Aquapendente** stellen wij vast, dat alle vrouwen een speciaal kostuum dragen en dat allen - en zij zijn met velen - schrijlings een ezel bestijgen. De ezels hier hebben nooit velo's gezien, want niemand zou het riskeren om per fiets en in deze streken een uitstap te ondernemen; bovendien, zij maken schrikwekkende plotse sprongen maar de Italiaanse schonen houden zich stevig vast. Te noteren valt, dat hier de ezel dienst doet als paard. En in de vlakte hoort men enkel het balken van de ezels; '*coquin de printemps, va !*' [onvertaalbaar]. Doorgaans is het een duo dat men overal hoort. Nooit heb ik zoveel ezels horen balken ! Onderweg zien wij enkele herderinnen die op de oude manier touwen vlechten; in Aquapendente gebeurt een kolossale handel in koorden ! Dat is alles wat dit dorp, op grote hoogte gesitueerd, van bijzonders en van interessants te bieden heeft.

Wij vervolgen onze route dwars door akkers die merkwaardig goed bebouwd zijn. Druiven, maar ook groenten en bonen, - dat alles bevindt zich op hetzelfde stuk grond. In **San Lorenzo** stoten wij op het *meer Bolsena* dat wij met een uur op de fiets langs-de-rand-van rijden ten einde te stuiten op het dorp dat dezelfde naam draagt als het meer. Van hieruit domineren wij de twee *eilanden Byzantina* en *Mortana* die zeer bebost lijken [te zijn]. Enkele effen wegen worden zeer vlug afgelegd en wij klimmen opnieuw tot de wolken om op tijd *Monte Fiascone* te bereiken alwaar het hotel zich aan de buitenkant van het dorp bevindt. Het diner wordt opgediend en nadien doen wij een dutje in de zon, want *voilà*, wij zijn reeds in het getouw sedert 7 uur ['s morgens] en dat op een weg die men zich niet indenken kan. Klimmen, - dat is niks wanneer men kan; dalen, - met de velo en op 't gemak ... Doch in dit land is het nederdalen verschrikkelijker dan het klimmen.

Om 2 uur ['s middags] bestijgen wij de fiets om af te stormen op **Viterbo** alwaar wij om 3 ½ uur aankomen. Wij brengen een bezoek aan de stad die zijn eigen karakter heeft en zijn zeer aangenaam aangedaan doordat een brok muziek te horen is die de 'troep' bezig is met repeteren. "**Via Roma**", ziedaar onze oorlogskreet nu. Ware het niet van de formidabele storm die tegen ons blaast, wij zouden [al] deze avond in Rome aangekomen zijn. Maar wij zijn verplicht om halt te houden in het laatste dorp vóór de Eeuwige Stad.

Ik richt tot jullie dit schrijven, terwijl ik gezeten ben vóór de haard waar(in) wij een enorm houtvuur hebben laten aansteken. Immers, wij zijn zeer hoog gevestigd en op de(ze) verhevenheid is het 's avonds afschuwelijk koud. Ons onderkomen is heel bescheiden. Minder goed dan gisteren. Maar, het doet geen deugd om een nacht in open lucht door te brengen, zelfs onder de blauwe hemel van Italië. Dat brengt me in herinnering dat gedurende de ganse dag de lucht zo blauw was als de hemel te **Oostende** in de maand maart. Dat kan je echt niet ernstig opnemen, die blauwe lucht van Italië !

*Binst dat ik aan het schrijven ben, is een ezel bezig met balken.
Wat een land, vooral voor de ezels. Hi han, hi han, hi han !!!*

A. P.

11de BRIEF :

ROME, [maandag] 18 april 1898 *

Impressies van een toerist.

Vanmorgen is ons eerste bezoek aan de Sint-Pieterskerk geweest; aldaar hebben wij gedurende meer dan een uur gewandeld. Nooit zou men het moe worden om dit grootse monument te bewonderen. Wat me bevreemdt, is dat er altijd zo weinig volk is en nochtans, het wemelt op dit ogenblik van vreemdelingen in Rome. Wij waren tenminste met duizend om het Vaticaan te bezoeken, dat een andere wereld is en dat meesterwerken op meesterwerken bevat. Meer dan twee uren lang hebben wij een toer gedaan in deze luisterrijke zalen waarvan de beschrijving een hele studie zou vergen. De maandag is in Rome een slechte dag, in de betekenis dan dat er zo weinig te bezichtigen valt. De meeste paleizen en musea zijn open op dinsdag, en bijna op hetzelfde uur, iets wat het bezoek [ervan] zeer moeilijk maakt. Mijn gedacht is, dat het is om de vreemdelingen alhier langer te doen verwijlen. Om onze dag niet te verliezen, treffen wij het besluit om de trein te nemen omdat de routes, wegens de regen van gisteren te **Tivoli**, in al te slechte staat verkeren. Daar waar zich de fameuze ‘*watervallen*’ bevinden die de kracht opwekken om Rome te voorzien van elektrisch licht. Deze waterstromen zijn heel mooi, ik zeg zelfs : zijn vreesaanjagend om zien. Het water komt van de Apennijnen, in der mate hoeveelheid dat het [neer]vallen [ervan] een macht van 10.000 PK kan teweegbrengen. Rondom de cascades ziet men enkele ruïnes, de tempel van Cybele en de ‘*grot van de Syrenen*’. De voornaamste watercascade is, van beneden gezien, indrukwekkend en overweldigend. In de ‘*grot der Syrenen*’ ontwaren wij meerdere duiven. Door het neerplonzen van water is er zo’n aanzienlijke luchtverplaatsing dat men zou denken dat er een stormwind waait. Men passeert eveneens door een overdekte galerij die u leidt naar de ‘*grot van Neptunus*’ en op dit moment loopt de bergstroom boven ons. Het betreft een voorname vertakking van de *Anio* die het vallen van het water bevoorraadt. Doch de ‘*grot van Neptunus*’ heeft veel [aan belang] ingeboet, sinds men een groot deel van deze wateren afgeleid heeft ten einde de noodzakelijke “force” voor elektriciteit te produceren. Er is geen mogelijkheid voorhanden om dat alles vanuit een rijtuig te bezichtigen. Nochtans, men beschikt over een rijweg maar op zo’n afstand dat men zich nauwelijks kan vergewissen van wat de realiteit is.

Na de watervallen en de grotten grondig onderzocht te hebben, zijn wij gaan kijken naar het oude paleis “*Villa d’Este*”, vóór dewelke men een prachtige middelbare school gebouwd heeft. Enkele zalen met mooie fresco’s van deze “*Villa d’Este*” worden u getoond en vervolgens gaat gij over naar het grote “*Belvédère*”, vanwaar men de immense koepel van “*Sint-Pieter*” ontdekt. Met schitterend zicht op het Romeinse platteland. Rechts bemerkt men enkele hoge bergen op dewelke belangrijke dorpen zich situeren. Verder bezoeken wij de tuinen waarin cipressen van 450 jaar oud staan alsook de 100 fontein. Ik voeg eraan toe dat een aftakking van de *Anio* langs de “*Villa d’Este*” passeert en dat de eigenaars meerdere mooie fontein die bouwvallig zijn, aldaar opgericht hebben. Men zou over miljoenen dienen te beschikken om dat alles te restaureren en te onderhouden.

Maar de tijd dringt: wij dienen, ditmaal met de tram, terug te keren naar Rome. Na een binnenweg door de velden staan wij stil te *Bagar* [?] alwaar de zwavelbaden gelokaliseerd zijn. Er heerst hier een geur van angstaanjagende solfer die me bijna de adem beneemt. Opnieuw op weg naar Rome. Wij onderbreken in het “*Campo Santo*”. Doch vooraf bezoeken wij de kerk van “*Sint-Laurentius*”, alwaar de laatste rustplaats van paus Pius IX [negen; 1846-1878; 1^e Vaticaans Concilie: 1869] gelegen is. Indien dit graf, volgens de wensen van de paus, zeer eenvoudig is, is de kapel een wonder van mozaïek. Alle landen van de gehele wereld hebben ertoe een bijdrage geleverd. Een pater kapucijn die ons begeleidt, toont ons de wapen(schilden) van België; aan de Engelse vrouwen die

tezelfdertijd met ons op bezoek zijn, toont hij de wapens van Engeland. Er zijn drie taferelen in mozaïek, met als voorstelling : de Onbevleete Ontvangenis, de Onfeilbaarheid van de paus en de Sint-Pieterspenning. Wij maken een wandeling doorheen het “*Campo Santo*” dat voortreffelijke monumenten in wit marmer bevat en elk gedenkteken draagt de bustes van de personen die in het graf ter aarde zijn besteld.

Wij keren te voet terug naar stad om rond te zwerven in de straten. Wij passeren een magnifieke square alwaar gigantische palmbomen prijken en op onze weg komen wij een kruispunt tegen waar op iedere hoek een fontein zichtbaar is. Ziedaar iets dat heel origineel is, maar toch zeer decoratief.

Eindelijk kwamen wij aan in “Hôtel d’Europe” alwaar wij juist geleden goede reclame voor onze stad gemaakt hebben. De eigenaar heeft ons toegestaan om in de leeszaal die bewonderenswaardig netjes in orde is, een 50-tal brochures van Oostende te leggen. Gezien het feit dat, over het algemeen, de gasten van het hotel hier in deze zaal hun avondbijeenkomst houden, ben ik zeker dat onze brochures zullen gelezen worden en succes zullen oogsten. In elk geval, het hotel waar wij logeren is zeer bekend en wordt vaak bezocht door de Engelse kolonie.

A. P.

---

* Dagblad “L’Echo d’Ostende” ; zondag 24 april 1898, p. 1(e) - 2(e).

12de BRIEF :

ROME, [woensdag] 20 april 1898 *

IMPRESSIES VAN EEN TOERIST

Deze morgen, [dinsdag] 19 april, gaan wij de paleizen en de musea bezichtigen. Onze laatste, te Rome doorgebrachte dag is zeer gevuld geweest.

Vanaf 9 uur ’s morgens hebben wij ons gepresenteerd op het *Italiaanse parlement* te *Monte-Citerio*. Na enkele onderhandelingen en het voorleggen van naamkaartjes heeft men ons toelating gegeven om alles te bezichtigen. Het doet op verre na niet zo rijk aan als bij ons. Evenwel, de zaal van de volksvertegenwoordigers is zeer goed; men heeft ons de zitplaatsen van de ministers getoond evenals deze van Giuseppe Garibaldi [1807-1882, voorvechter van de Italiaanse eenheid], afgevaardigde voor Rome. Sinds zijn overlijden blijft zijn plaats onbezet en tegen de rug van zijn zetel heeft men een kroon in goud aangebracht met binnenin zijn naam. Wij hebben tevens enkele zetels gezien die door beroemdheden ingenomen worden. Afijn, men heeft ons het hele gebouw getoond. Het is gerieflijk. Dat was het dan.

Het is 10 uur en op dat tijdstip opent de *Galeria Doria*. Wij rennen dan ook naar het paleis ten einde bij de eersten te zijn. Legioenen van Engelse vrouwen waren er al, onder wie meerderen vergezeld waren van gidsen. Wij volgen en beluisteren de explicaties en op die wijze gaan wij doorheen zalen op zalen; wij gaan stuk voor stuk deze merkwaardige collectie schilderijen na. Doch niets ter wereld vermoeit meer dan een expositie, alwaar gij meestentijds het hoofd heft, - en dat is stomvervelend. Eens de overzichtneming voltooid was, nemen wij het besluit om een luchtje te gaan scheppen op de berg *Gianicolo* alwaar, naar men zegt, het schoonste standbeeld dat men in Italië kan vinden van Garibaldi te bezichtigen valt. Op de berg *Gianicolo* heeft men een leuke promenade aangelegd voor de rijtuigen en vanaf ’s ochtends wordt ze veel gebruikt. Wanneer wij er rond 1 uur toegekomen zijn, was er niet weinig volk dat per rijtuig afkwam. En niet alleen het beeld van Garibaldi maar ook het magnifieke panorama over de stad Rome wensten te bewonderen. Het is inderdaad vanaf deze

plek dat men met één oogopslag heel de stad kan omvatten; het loont wel de moeite om de beklimming van deze berg te maken.

Wij zakken af naar de stad, terwijl wij zeer mooie tuinen passeren die op bewonderenswaardige wijze onderhouden worden door het Romeinse stadsbestuur. Op onze rechterkant staan twee villa's: deze van *prins Doria Pamphylie* en gene die "*Salvati*" genoemd wordt. Wij pauzeren om een mooie en grote fontein, genoemd "*S. Pietro di Monterio*", bewonderend op te nemen. Van alle zijden een enorme hoeveelheid water; diens gedruis is zo oorverdovend is dat men er waarachtig schrik voor zou hebben. Even een stop om de nieuwe kaaïen te bewonderen evenals de '*Garibaldi-brug*' die simpel is van constructie maar stevig en praktisch. Daar zijn wij nu op een eiland, "*l'île de Ziberina*". Het is het enige dat men in Rome tegenkomt en het biedt niets bijzonders. Wij hebben onze blik gericht binnenin de kerk van *Transtevere*, nog iets prachtigs van schilderkunst zoals in alle grote kerken te Rome. Wij gaan voorbij de tempel van *Vesta*, nog maar weinig jaren voordien ontdekt, maar insgelijks een 'coup d'oeil' waard. Doch wij hebben zo en zoveel gezien dat wij bijna geen interesse meer aan de dag leggen. '*Sightseeing*', 't is vreselijk vermoeiend ...

Wij zien en herbekijken het "*paleis der Caesars*" en signaleren, zonder overtuiging, het gasbedrijf van Rome. Een onweerstaanbare drang welt bij ons op om een rijtuig te nemen. Wij laten ons naar een restaurant voeren alwaar wij ons opkikkeren; [dan] nemen wij een tweede huurrijtuig naar de "*Sint-Sebastiaanspoort*". Vandaar te voet naar de '*catacomben van de Heilige Calixta*'. Wij worden er ontvangen door een Franse pater, een charmante man die in 1878 [= 20 jaar eerder], komende van Rijsel per 'train de plaisir' [toeristentrein], **Oostende** had bezocht. Hij verklaarde dat, voor hem, Oostende de 'Eerste Badstad ter Wereld' was; maar dat, niettegenstaande de baden er weinig gevaarlijk waren, het zeer weinig scheelde of dat hij er verdronken was. Na over alles en nog wat gepraat en onze namen ingetekend te hebben in het register, stelde de Franse pater ons voor aan een Hollandse pater om ons toe te laten Vlaams te spreken. Bijzondere aanbevelingen worden ons gegeven opdat men ons zou tonen wat maar mogelijk is. '*C'est assez dire*' (Om maar te zeggen) dat deze pater zich uitgesloofd heeft om ons alle uitleg te geven, *enfin* ellenlange. In dergelijke condities een bezoek [kunnen] brengen is zeer interessant. Evenwel, indien ik waarheid moet spreken : het is jammer dat wanneer men maar enkele uren voor zich heeft, die [dan] te wijden aan catacomben, als wanneer er zoveel merkwaardige dingen te zien zijn. **Ga(at) Rome zien, houd(t) u niet op met catacomben te bezoeken.**

Na afscheid genomen te hebben van onze uitstekende gids, zijn wij te voet teruggekeerd naar de poort '*San Sebastiano*' om, langs de wallen, de weg naar de '*Porte Paole*' te nemen. Deze route is een waar moordhol; wat een geluk dan ook dat er aan alle kanten schildwachten, '*bayonette au canon*', zijn. Na 3 km marcheren met de zon in de nek, bereiken wij de vermaarde '*Porte*', alwaar wij een elektrische tram aantreffen die zich voortbeweegt met behulp van elektriciteit die geleverd wordt door de '*watervallen van Tivoli*' waarover wij het gisteren hadden en hen beschreven hebben. Wij gaan richting de 'basiliek van Sint-Paulus'. Nog maar eens '*une merveille des merveilles*' [uitermate wonderbaar]. De altaren zijn in malachiet en in '*lapis lazuli*', geschonken door de vice-koning van Egypte. Kommen in albast van 7 à 8 m hoogte en met een diameter van 1 m 50 houden het plafond omhoog en geheel omheen de kerk kan men de portretten, in mozaïek vervaardigd, van alle pausen waarnemen. Wij ontmoeten in de kerk enkele Belgische priesters van de excursies '*François*' met wie wij een gesprek aanknopen. Gezamenlijk brengen wij een bezoek aan het klooster dat gehecht is aan deze kerk en gerestaureerd werd onder paus Pius IX [de negende]. Het klooster zelf is één der mooiste van Rome en op de binnenplaats zijn duizenden, duizenden en nog eens duizenden rozenstruiken in bloei. Nooit heb ik soortgelijke expositie bijgewoond en dat met een heel licht aroma.

Wij besluiten om ermee op te houden. Niet alleen voor vandaag maar zelfs helemaal, want dit soort leven vermoeit ons meer dan 100 km per velo. Wij keren met de tram terug naar het hotel en treffen

onze voorbereidingen voor de afreis. *Wij dineren, slenteren een laatste keer in de straten van Rome [en] daarop gaan wij slapen.*

A. P.

Woensdag, 20 april (sic)
in feite: Donderdag, 21 april 1898.

---

8 uur: vertrek uit Rome langs de oude ‘*Via Appia*’; wij klimmen 30 km om toe te komen op de bergen (sic) *Albins*. En **Albano** binnen te komen.

Wij werpen een laatste blik op Rome dat, gezien van op deze hoogte, wel veel imposanter toont dan wanneer wij haar bekeken hebben toen wij aankwamen.

De oude ‘*Via Appia*’ wordt aan elke kant omboord met ruïnes, en dat gedurende minstens 20 km. Wij hebben, in de verte en geflankeerd tegen de berg, de stad **Frascati** gezien en, binst dat wij de strafste helling beklimmen, laten wij links het zeer schone slot **Castel Gandolfo** liggen. Wij zijn vertrokken van 135 voet boven de zeespiegel en nu bevinden wij ons opnieuw op 1.515 voet hoogte. Wij zetten koers naar **Gonzano**, vakantieverblijf der Romeinen, alwaar wij vijf mooie bruggen zien van welke één minstens 800 m lengte heeft. Deze bruggen die gebouwd werden onder paus IX [de negende], zijn van de ene berg naar de andere geplaatst ten einde de weg voor de voertuigen berijdbaar te maken.

In een dorpje, te **Cisterna**, merken wij een zeer schone fontein die door de inwoners zelf bekritiseerd wordt want ze heeft 100.000 frank gekost. **Sezze**, op de bergen **Lepini** rechts van ons, bevindt zich voor een berg van hutten waar de bewoners leven tot 1 juni. Omstreeks deze tijd [en] tot 1 oktober is de route die wij volgen gesloten voor het publiek. Zij gaat dwars door de “marais paludéiens” [..... moerassen] en heeft in één enkele rechte lijn 50 km lengte. Volgens wat men zegt, betreft het de langste en de meest prima route ter wereld, en ik geloof het; hij wordt door olmen omzoomd waarvan de takken op verscheidene plaatsen elkaar raken. Het is een genoegen om hier te rijden, al regent het fel. Wij zijn eraan begonnen om 1.30 u [’s middags] en om 4.30 u [in de namiddag] kwamen (onverwachts) wij aan vóór de Middellandse Zee die ik voor de eerste maal van mijn leven heb aanschouwd en begroet. Het was te **Terracino**, alwaar er een weinig zand is [en] waar ik gewandeld heb, na mijn handen in het zeewater te hebben nat gemaakt.

Het doet me werkelijk leed om zien dat de Italianen niet méér per fiets rijden en dat wij op de opmerkenswaardige route van **Velletri** naar **Terracino** geen enkele fiets(ter) hebben ontmoet. Wat de ganse dag aangaat die lastig is geweest: 137 km, - hebben wij één dame en één heer gezien, en dat was alles. Weinig mensen zullen kunnen zeggen dat zij in rechte lijn gedurende 50 km gereden hebben, en dat ongeveer naar verhouding van 20 km per uur. Niet slecht. Op de 80 km : geen dorp. En enkel op drie plekken een huis : eerst in **Tupereli**, dan in **Prati** waar een kanaal begint dat uitmondt in de Middellandse Zee [en] vervolgens in **Ponte Maggiore** alwaar de aankoop van paarden [bestemd] voor dekking geschiedt. Drie hogere officieren deden er hun keuze. Op deze plaats was de drukte zeer hevig en de doortocht voor ons gevaarlijk. Want er dient aangestipt dat in Italië honden, paarden, ezels, *enfin* alle dieren nog niet vertrouwd zijn met de velo.

Van Terracino naar Fondi waar wij het meer volgen – het is 20 km geleden – en hiér houden wij een stop aan een bescheiden herberg. Goede nacht.

A. P.

Wij zijn 'met de kiekens' opgestaan, want wij wensen absoluut hedenavond in Napels te arriveren.

Derhalve hebben wij gisteren om 7 uur **Fondi** verlaten. En al rijdend door enkele routes doorheen mooie wijnvelden, zijn wij aan een nieuwe bergketen toegekomen, die ons anderhalf uur gekost heeft om ze te overschrijden. Het was warm, het was koud, het was bovenal verschrikkelijk vermoeiend, gelet op het feit dat de klim zeer steil was. Eindelijk dan zijn wij op de (berg)spits, alwaar wij een vierkantig gebouw vinden, zonder deur noch vensters. Het betreft een rustplaats voor paarden. *Voilà*, het is iets goed eraan te denken om de dieren een onderkomen te verschaffen tegen de zon, arme dieren die zich moeten afsloven en zwoegen ten einde de top van deze keten te bereiken. Er is ook een drinkbak voorhanden, maar met stilstaand water en voor dat ben ik bevreesd.

Derhalve, het enige wat nog moet gedaan worden is om het afdalen wat 15 km bedraagt, aan te vatten. Deze afdaling die, al leek ze in het begin zeer steil, meer en meer matig is, - en het is door meerdere knopen per uur te trappen dat wij neer dalen naar **Itri** dat zich uitstrekt in een schone vallei en waar wij ons verfrissen aan een drinkplaats op het plein, want in de bergpas die ons doorgang verschaft, was het zó warm ! Wij deden verder op de zacht glooiende weg om aan onze rechterzijde **Gaeta** te laten [liggen] dat gebouwd is op een kaap die in de golf die dezelfde naam draagt, vooruitsteekt. U hoeft [enkel] de kaart van Italië te raadplegen om te merken hoe deze stad goed gesitueerd is en welk aardig panorama vóór ons ligt. Wij die op dit ogenblik langs de rand van de golf rijden en die voor een moment een oponthoud nemen in **Formia**. Het is een zeer groot dorp, heel levendig, maar het hotel, het enige van deze plek, heeft niets bijzonders te bieden.

Doorheen velden zetten wij onze weg voort. Wij bevinden ons helemaal in de vlakte, (een) zeer vruchtbaar terrein, en overal zien wij vrouwen aan het werk. Allen dragen het nationale kostuum : een rode rok, een witte blouse en een Italiaanse muts op het hoofd. En ik verzeker het u: te midden de heel groene velden dragen deze kostuums een zeer pittoresk effect uit. Anderzijds stellen wij vast dat, sinds wij in de provincie Napels vertoeven, de bevolking van het platteland veel boosaardiger is en heel onbeschoft.

Zo ook, geen enkele groep vrouwen passeert zonder dat allen ons alle soorten kwalificaties naar het hoofd slingeren [en] waar mijn metgezel die perfect het Italiaans machtig is, er niet in slaagt om ze te begrijpen.

* * *

Dat ruw geroep wordt soms vergezeld door stenen die men ons naar het hoofd slingert. Gelukkig maar, dat slechts één ervan ons bereikt heeft. Hij is op mijn rechteroor terecht gekomen. En ik zweer u, gedurende tien minuten is mij het lachen vergaan. Wij wilden de snelheid verdubbelen om te ontsnappen aan deze wilden; maar de route kwam met stenen bedekt te worden en wij dienden zorgvuldig onze weg te zoeken. Een beetje geduld, - en zie ons daar op de berg op de hoogte van waar Cascano daar neergevleid ligt. Bij de postmeester doen wij navraag naar een goed hotel. Hij toont ons de enige plaats waar wij te eten kunnen vinden. Het was middag. Een homp droog brood en een liter wijn; deze maaltijd is vlug achter de kiezen ... en **avanti naar Napels !**

De weg wordt van langsom meer lastig en de tegenwind gaat tekeer. Wij ontmoeten een officier van de cavalerie die met ons om het hardst rijdt. Natuurlijk is het [zo] dat wij vóór hem **Capua** binnenrijden; een versterkte stad alwaar het leger zich toelegt op oefeningen met het kanon. Dat is een aangelegenheid voor mijn reisgenoot [Hillebrant] ; ik zie hem dan ook geheel in beslag genomen door zijn gedachten, gelukkig niet te fel, om [.....] richting Napels. Bij het uitgaan van de stad wijst mijn maat de [vulkaan] de **Vesuvius** aan. Wij bevonden ons dan op meer dan 32 km afstand van Napels en de berg evenals de rook werden volkomen zichtbaar. Zo hard als wij kunnen rijden wij naar **Santa-Maria** alwaar wij slechts halt houden om [even] de handen en ons gezicht te dompelen in het water van de fontein. Dat verfrist ons, want al strijdend tegen wind en slechte weg(en) warmen wij ons aardig op. Weer verkwikt bestijgen wij opnieuw ons “paard” en zien in de verte de naaste omgeving van een stad; het was **Aversa**, mààr een dorp. Een prettig om zien dorp dat ik voorheen vervloekt had, in de mening dat het een buitenwijk van Napels was. E wel ja, en **Melito** dan, of ziedaar een ander dorp: komt er dan geen einde aan ?!

“**Naples!** *Je vous en prie, venez donc !*”. Het is weldra 4.30 uur in de namiddag en, bijna zonder ons rust [te gunnen], rijden wij, rijden wij nog steeds. Het is waar, dat het landschap mooi is, het platteland overvloedig bebouwd wordt, de routes boordevol zijn met karren, wagens, ezels, muil dieren. Men merkt, dat een grote stad genaderd wordt.

*Ja, het is de voorstad van **Napels**. Wat een leven, wat een drukte. Men zou zich op het ‘Strand’ in Londen wanen, ware het niet van de armoede der karren en van het gepeupel.*

* * *

Er is waarlijk feest. Een “springtornooi” (*concours hippique*) achter een muur van planken. Langs een laan die omzoomd wordt door vrij mooie bomen, vindt zich op twee rijen de gehele bevolking van Napels opgesteld en dat ‘*jusque bien avant*’ in de straten van de stad. Alle 50 m [staan], in het midden van de laan en de straten, politieagenten in groot uniform [opgesteld], omdat de prins en de prinses van Napels op de wedstrijd [aanwezig] waren en langs deze weg gingen terugkeren.

Wij rijden doorheen de straten van Napels die - na deze van Rome dat wij pas twee dagen geleden verlaten hadden, hoewel er tussen de twee steden 267 km liggen – zich ons laten zien als afschuwwekkend vuil [en] walgelijk. Wij passeren zelfs straten waar de bevolking geheel en al buiten leeft. Ik vraag met aandrang aan mijn compagnon, ten einde ons naar het hotel te begeven, om een aangenamer weg te kiezen. Hij antwoordt me, dat de enige baan is die ons moet leiden naar “Hôtel Victoria”, [gelegen] is op de baai. En inderdaad, wij komen langs Santa Lucia en ... dààr is deze baai [inham van de Tyrreen Zee] waar ik heel mijn leven van heb horen praten. “*De ‘Golf van Napels’ zien en leven om haar nog te herzien*”. Ik ben een beetje teleurgesteld geweest, en dàt omdat ze er op dat ogenblik zo somber uit ziet. Nauwelijks hebben wij zicht op het vuur van de [vulkaan de] **Vesuvius**. Doch het is onmiskenbaar grandioos om te kijken onder een zonnestraal en het water is er zeer ‘indigo’ [prachtig blauw].

Na het diner deden wij een paar uren lang een wandeling in de straten. Maar het is ’s avonds nogal moeilijk om zich een mening te vormen over de stad, vooral omdat men u niet de tijd laat om te ademen. Voortdurend achtervolgen individuen u die u – de ene bloemen, de andere koralen, enz. – aanbieden. Er komt geen einde aan. En wij vluchten naar ons bed.

* * *

Aangezien de tijd [daarvoor] gunstig is, besluiten wij om, vanmorgen om 9 uur, de boot te nemen naar Capri.

Het is niet weinig. Het schip vaart drie knopen per uur. En voor hen die het gewoon zijn om te reizen aan boord van onze prachtige maalboten, is er reden [te over] om gek te worden, en voor hen die zoals wij de gewoonte hebben om met de velo te rijden, is het werkelijk stomvervelend. Ik val in slaap, ik slaap, val opnieuw in slaap, - en wij komen eindelijk aan in Sorrento, vandaar op het eiland Capri alwaar wij op de middag arriveren. Bezoek aan de grot die schitterend is en vanwaar ik twee zichtkaarten naar Oostende gezonden heb. Het is een visite die het bezoeken waard is en men kan er zeker van zijn dat men het niet zal vergeten. Daarvandaan trekken wij naar Capri alwaar wij het middageten aan de boord van de Golf van Napels gebruiken. En terwijl wij een glas wijn van Capri drinken, doen wij dat al denkend aan onze geliefden [en] aan de voorspoed van de ons “dierbare stad Oostende”.

Wij beginnen ons bezoek aan het eiland met ‘le chemin des chèvres’ en worden verwelkomd door jonge meisjes die ons oranjebloesems met een verrukkelijk parfum aanbieden. Wij bezoeken Capri van onder tot boven en zetten ons op weg naar de stoomboot die het anker licht om 3.30 uur. En dat op hetzelfde ogenblik als wanneer een schitterend stoomjacht de Golf verlaat, daarbij 12 kanonschoten lossend. Muzikanten aan onze zijde spelen de Engelse ‘Nationale Hymne’, en ik verzeker u dat het werkelijk indrukwekkend is om zien hoe de Engelse toeristen aan onze kant rechtstaan en de hoofden ontbloten. Terstond na de ‘Engelse Hymne’ volgt de ‘Italiaanse Hymne’. Daarop vertolken zangers ons “Adio a Capri”, een heel zacht-aangename melodie die gezongen wordt op de manier van uiten waar de Italianen zo goed in zijn. Wij hebben ook het wijsje gehoord waarop de auteur van de ‘Revue’ de aria ‘Ostende à Traction’ geschreven heeft.

Ik zou niet kunnen eindigen, indien ik jullie geen melding maakte van alle bijzonderheden van Capri : zijn vele grotten, zijn velden met citroen- en sinaasappelbomen in bloei. Naast de charmes waarmee de natuur deze kleine parel begiftigd heeft, dient men nog de lucht te zien die dit landschap bezielt; dient men nog dat water te zien dat een groots blauwig indigokleur heeft en doorschijnend is als kristal; men moet deze geparfumeerde lucht opsnuiven die gestreeld wordt door de bries van de Middellandse Zee.

En, op mijn woord, (dan) voelt men zich geheel anders !

A. P.

---

* Dagblad “Echo d’Ostende” ; donderdag 28 april 1898, p. 5(e)- 6(a,b).

14de BRIEF

Napels, zondag 23 [= 24] april 1898 *

Hedenmorgen, om 7 uur, zijn wij een uitstap per fiets gaan doen.

Allereerst zijn wij door een tunnel van 700 m lang gepasseerd, dwars door het ‘gebergte van Pausillipo’, en onze eerste stopplaats is in Bagnoli geweest die de badplaats voor zeebaden is van de Napolitanen. Zij ligt vóór het ‘Eiland van Nesida’. Gij zult genoeg hebben met de kaart van Italië om precies de merkwaardige weg te zien die wij hebben gevolgd. Wij bevinden ons nu vóór de ‘Golf van Pozzuoli’ die wij, links van ons, verlaten ten einde de ‘Grot der Honden’ te gaan bezichtigen. Enkele pedaalstoten doorheen een route die omzoomd is met wijnstokken en daar staan wij vóór die beroemde grot die in overvloed een geur van koolzuur verspreidt.

Men wijst ons een gat aan dat aangebracht is in de rots van waaruit een straffe damp te voorschijn komt. Een hond wordt erin geduwd die prompt het bewustzijn verliest. Het is curieus maar vreemd. Ik beveel dan ook, dat de hond in open lucht geplaatst wordt, iets wat dadelijk gebeurt. Zonder

onderbreking bestijgen wij opnieuw onze fietsen richting **Solfatera**. Het is een gewezen, uitgedoofde krater die wij te voet doorgedaan zijn, terwijl rondom ons solferdampen 'à vous rendre l'âme' [om te kokhalzen] een overheersende invloed uitoefenen. Het is eender, het is vreemd om te marcheren op een krater, waarvan bepaalde delen nog zeer warm zijn. Wij treffen nu vóór ons, want het landschap verandert hier snel, het 'Avorno'- meer aan en de tempel van Apollo. Laten wij een groet brengen en voorbijgaan, want er is nog zoveel te zien en vergeten wij vooral niet te vermelden dat rond de krater 'la Solfatera' er bergen puimsteen liggen. Ik zal ze heel mijn leven herinneren wanneer ik er zal van gebruik maken. Wij staan nu vóór de 'Arc Félice' waar doorheen ik de Middellandse Zee ontwaar.

Het is geen zegeboom ('Arc de Triomphe') zoals degene die men bewondert in de grote hoofdsteden, maar dat ontroert ons toch om de blauwe lucht en dat mooie water van de Middellandse Zee te zien doorheen de 'Arche du Bonheur' (ark van het geluk). De badplaats van **Cuma** ligt niet ver van de plek waar wij zijn. Waar ik u op dit moment een beschrijving van geef, is zichtbaar van op de hoogte (*sic*); wij arriveren aan de afdaling. En welk naar beneden komen [is dat] ! Wij rijden zonder begrensd te worden; het is zalig om uit te komen vóór dit schone 'meer van Fasane' alwaar te midden van oesterbanken een koninklijk kasteeltje staat. Want ik moet u zeggen dat dit meer in groten getale de oesters kweekt die men in Rome en hier eet. Als **Oostendenaars** interesseert ons dit sterk; wij besteden dan ook alle gewenste zorgen om terdege dit oord te bezoeken en om ons alle uitleg te doen bezorgen. Vandaar trekken wij naar de 'Dode Zee' ; wie zou zich ooit hebben kunnen indenken om in dit land een dode zee aan te treffen? Wat ons méér interesseert is de 'Kaap van Miseno', met zijn vuurtoren die tot gids dient voor de zeevaarders die de 'Golf van Napels' binnenvaren. Aan onze rechterzijde laten wij de ruïnes van een 'kasteel van Baja' liggen om ons te begeven naar het dorp met dezelfde naam. **Baja** - de 'Baai der Baaien' - is een pareltje dat gegooid is op dit lapje grond dat slechts enkele uitverkorenen gaan bezoeken. Het is zo prettig om zien, die omtrek van blauw water van de Middellandse Zee rechts, vóór een rots en fortificaties, enkele uitgestrekte schepen hier en daar, enkele witte golven die gestreeld worden door een zachte bries en een felle zonnestraal om dit landschap te verlichten. Het is vóór dit gezicht met zo'n rijk coloriet dat wij onze tweede *déjeuner* verorberd hebben. Het was zeer bekoorlijk, gelooft me.

En nù : op de fiets ! De terugtocht deden wij al trekkend omheen het water [en] al passerend door het dorp **Pozzuoli** waar zich de Thermen bevinden. En vandaar naar Napels.

De dag werd op een holletje [letterlijk op te vatten] beëindigd richting het Postkantoor om er brieven op te halen ... die niet toekomen.

A. P.

---

* Dagblad "Echo d'Ostende" ; donderdag 28 april 1898, p. 6(a-b).

Meteen het einde van de berichtgeving. Het tijdstip en hun wedervaren tijdens de terugtocht per internationale trein(en) naar Oostende zijn niet bekend ...